

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 13.

ZATERDAG 27 MAART 1926.

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT OP DEN OLDEHOVE TE LEEUWARDEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

GEZICHT OP DEN OLDEHOVE TE LEEUWARDEN (ILL.)	BLZ. 145
DE VINGER VAN HET NOODLOT, DOOR HEADON HILL (13)	BLZ. 146
HET OUDE STADJE SLOTEN (GEÏLL.), DOOR U. G. DORHOUT	BLZ. 148—150
EEN LIEFDE IN ZEELAARZEN, DOOR C. VAN WEELE	BLZ. 150
DE SCILLY-EILANDEN EN HUNNE VOGELS. SLOT, (GEÏLL.), DOOR J. VIJVERBERG	BLZ. 151—153
HUNNEBEDDEN, DOOR DIEVERS	BLZ. 152
HET R.K. MAAGDENHUIS TE AMSTERDAM (GEÏLL.), DOOR J. Z. KANNEGIETER	BLZ. 153—154
DE ALWETENDE OOIEVAAR, DOOR A. H. SMITH	BLZ. 155
KONINGEN IN BALLINGSCHAP, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (9)	BLZ. 155
DE „EL CAPITAN” ROTS IN HET YOSEMITE NATIONAL PARK (ILLUSTRATIE)	BLZ. 156

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers **Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam**, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VINGER VAN HET NOODLOT

door

13) HEADON HILL.

„M EN heeft niet heel veel hersens nodig om dat te begrijpen”, antwoordde de vrouw. „Sir Dudley gaat iemand opsluiten die probeert hem te laten ophangen wegens moord op Mr. George. Ik ben zijn vriendin en ik zal helpen om hem te redden voor een straf voor zoo'n goede daad. Je hebt gehoord wat onze Sally zei toen zij onlangs hier was — dat zij ons huis heeft verlaten door het gedrag van een gentleman. Als een trouwe meid wilde zij hem niet noemen, maar het was heel zeker George Glenister. Ik heb ze eens samen gezien in Bramble Wood”.

„Dat heb je mij nooit verteld”, gromde Grimes.

„Waartoe zou dat gediend hebben? Jij, die beweert zoo loyaal tegenover de familie te zijn! Je hadt je dochter liever naar den duivel zien gaan, dan dat je een Glenister zou hebben aangevallen. En nou heeft die slapheid van jou je in een mooi parket gebracht. Ik zal lachen, John Grimes, ik zal barsten van het lachen als je ziet wie je voor den meester hier moet opsluiten. Ik zal wel zorgen dat je je plicht niet verzuimt. Ik zal zorgen —”

De vrouw stond weer voor het raam en zweeg plotseling. Haar dwalende blik werd eensklaps gevestigd op haar eigen huisje aan den overkant der rivier.

„Wat is dat!” riep zij uit. „Daar gaat Mr. Colne van de Towers naar onze huisdeur. Hij of wie dan ook mag niet merken, dat deze oude ruïne geopend is. Jij blijft hier en ik ga naar den overkant om te zien wat hij wil. Ik kan vlugger overwippen dan jij. Ik zal hem vertellen dat ik bezig was de kippen te voeren”.

Zonder een antwoord af te wachten, ging Mrs. Grimes naar beneden en stak de rivier over zonder door den beroemden

staatsman te worden gezien, die nu aan haar deur klopte. Z. Excellentie Stephen Colne was altijd beleefd jegens zijn minderen. Hij nam zijn slappen vilthoed af toen de vrouw van den houtvester aankwam.

„Goeden morgen, Mrs. Grimes”, begroette hij haar vriendelijk. „Ik begon al te vreezen dat er niemand thuis was. Is uw man hier in de buurt?”

„Neen, mijnheer, hij is buiten in de boschjes”, was het antwoord.

„Ik wou Grimes spreken over een persoonlijke zaak, maar er is geen enkele reden, waarom u mij niet even goed kunt helpen”, vervolgde Mr. Colne. „U weet ongetwijfeld van de geruchten betreffende Sir Dudley en Mr. George Glenister. Een detective is gisteren in Londen bij mij geweest en heeft een nieuw factor in het geval gebracht — een factor, die mij volstrekt niet aanstaat. Hij beweerde dat, wanneer George Glenister was vermoord, dit te wijten was aan een liefdesgeschiedenis met uw dochter Sally. Als ik mij goed herinner had u een dochter van dien naam — een mooi meisje, dat een jaar of twee geleden uw huis heeft verlaten”.

Judith Grimes keek met doordringende sluwheid in het vriendelijke, maar ernstig vragende gezicht.

„De eerste keer dat ik hoor dat onze Sally erbij gesleept is”, klonk haar verontwaardigd antwoord. „Mijn meisje is een fatsoenlijke vrouw, getrouwd met een Londenschen meeneer en nou weduwe. Ik hou me niet op met al die kletspraatjes. Men zegt in het dorp, dat, wanneer Sir Dudley zijn neef heeft vermoord, dit alleen was om de bezittingen. Dat is meer waarschijnlijk, ofschoon het mij niet past om iets in het nadeel van den meester te zeggen. Als ik zoo vrij mag zijn, mijnheer, zou ik u wel eens willen vragen, waarom u den naam van mijn dochter er bij sleept?”

Mr. Colne hief afwerend zijn zachte, blanke hand op.

„Ik verzeker u, Mrs. Grimes, dat niets verder van mijn gedachten was”, sprak hij. „Het verbaast mij niet dat u boos zijt. Ik ben uw man komen opzoeken, omdat ik zelf er woedend om was — niet door de blaam, welke de detective op den goeden naam van uw dochter wierp, maar omdat de dwaze kerel argwaan scheen te koesteren tegen den zoon van een mijner beste pachters — den jongen Fred Short te Hollybush Farm”.

Mrs. Grimes' krassende lach joeg een boschduif op de vlucht, die op een boomtak in de nabijheid was gaan zitten.

„Freddy Short?” krijschte zij. „Hij zou Mr. George vermoord hebben uit liefde voor onze Sally? Neen maar, die is goed! Het is mogelijk dat de jongen uit de verte verliefd naar haar heeft gekeken, maar zij had zich evenmin verwaardigd op hem te letten, als, nou, als Mr. George Glenister op haar”.

„Juist wat ik denk”, zei Mr. Colne, toestemmend knikkend. „U hebt mij een pak van het hart genomen, Mrs. Grimes. Mijn meening legt natuurlijk gewicht in de schaal bij dien Scotland Yard-man en ik zal zorgen dat hij het valsche spoor verlaat, dat waarschijnlijk door iemand, die er belang bij heeft, voor hem is gemaakt. Ik zei hem dat die liefdesgeschiedenissen onzin waren, maar ik achtte het mijn plicht het oordeel van de ouders van het meisje te vragen voor ik hem voor goed wegstuurde”.

De vrouw van den boschwachter maakte een diepe buiging.

„Dat was wat men van u kon verwachten, mijnheer”, verklaarde zij nederig. „Ik weet zeker, dat mijn man u uiterst dankbaar zal zijn. Al die praatjes over Sir Dudley en Mr. George hebben hem verdriet gedaan, hij is zoo gehecht aan de familie. Hij zou geen haar op het hoofd van een Glenister willen krenken, wat ze ook gedaan zouden hebben”.

Mr. Colne keek verstrooid naar den ouden molen aan de overzijde der rivier. De mist was opgetrokken en de zon glinsterde op de ruiten. Haar bezoeker bespiedend, bad Judith Grimes, dat haar man van het raam zou wegblijven en zij kon geen spoor van nieuwsgierigheid vinden in het kalme gezicht van den staatsman.

Hij keerde zich naar haar toe met al de charme van zijn beschaafd optreden. Er was een gevoelige toon in zijn antwoord.

„Beste Mrs. Grimes, elke dag, dien ik kan doorbrengen te midden van mijn prettige burens, is een dag gewonnen. Ik ben vandaag hier gekomen met een bericht, dat u misschien aanleiding had kunnen geven mij uit te maken voor een lastigen bemoeial, en u bent mij als een vriendin tegemoet getreden. Misschien zal er een dag komen — het zal mij niet spijten als dat spoedig gebeurt — waarop mijn vaderland

mijn diensten niet meer noodig heeft en dan zal ik in staat zijn al mijn tijd te midden van mijn bureu door te brengen. Ik wensch u een goeden dag, Mrs. Grimes".

Dezen keer greep hij de knoestige hand van de houtvestersvrouw. Zijn hoed werd nogmaals met een zwaai afgenomen en voor hij verdween in het boschpad dat naar de Towers leidde, keek hij om en wuifde met zijn hand.

"Verduivelde opschepper!" mompelde Mrs. Grimes, terwijl zij haar huisje binnen ging.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

HET ONVINDBARE SPOOR.

Niettegenstaande de lange lijst van goede resultaten welke hij in den tijd zijner loopbaan als detective had gehad, was Inspecteur Wagge nu ten einde raad. Een machtig man, dien hij vreesde, had hem gezegd dat hij den inhoud van den brief moest leeren kennen, welken Sir Dudley Glenister had geschreven aan zijn neef George, toen deze zich bevond in Lone Wolf City, Montana. Deze moeilijkheid scheen hem onoverkomelijk.

In de eerste plaats was er geen zekerheid dat de brief ooit was geschreven. Het was slechts een veronderstelling, gegrond op een deel van een dagboek, geschreven door een man, die tijdens zijn leven een gewetenlooze leugenaar was geweest. En Mr. Simon Trickey had niets vermeld van het feit dat de brief inderdaad was geschreven, alleen maar geconstateerd, dat bij zijn terugkeer uit Amerika zijn patroon had gezegd dat hij zelf de zaak zou behandelen door naar George Glenister te schrijven.

In het laatste gedeelte van zijn dagboek, — dat verhaalde van Trickey's tweede reis naar Lone Wolf City — was er geen sprake geweest van den brief.

Wagge's ervaring als rechercheur liet hem geen twijfel aangaande den weg, dien hij moest volgen. Hij moest aantoonen dat George Glenister naar Engeland was gelokt door den brief, door Sir Dudley geschreven, en dat hij door Dudley was vermoord dicht bij Beechwood Grange. Wagge meende dat waarschijnlijk langs dezen weg de waarheid lag en in die veronderstelling had hij ook den steun van Mr. Stephen Colne en Miss Kathleen Glenister.

Hoe kon hij aan deze opdrachten voldoen, waarvan één een persoonlijke bedreiging inhield in geval van mislukking? De brief, als hij ooit was geschreven of verzonden, was waarschijnlijk twee jaar geleden door den ontvanger op vijf duizend mijlen afstand vernietigd.

De eenige levende die iets bepaalds van den inhoud wist, was de schrijver, Sir Dudley Glenister, en een beambte van Scotland Yard kon toch moeilijk een baronet bij de keel pakken en de waarheid uit hem persen.

En toen kreeg hij een geniaal idee. Simon Trickey's weduwe, het ijdele film-actricetje, zou hem kunnen helpen.

Wagge besloot onmiddellijk „Miss Maud Blair" op te zoeken. Gelukkig kende zij hem niet als rechercheur en hij had reeds kennis met haar gemaakt in het karakter van een van Simons kameraden. Zonder tijd te verliezen, begaf hij zich naar No. 16 Lipscombe Road, Brixton, in het costuum dat hij den vorigen keer had gedragen. Het dienstmeisje, dat op zijn schellen open deed, herkende hem onmiddellijk.

„Heb je 't niet gehoord?" grinnikte zij. „De baas is gestorven sedert je de vorige week hier was".

„Ik weet het", zei Wagge. „Ik heb het pas gisteren gehoord en ik kwam eens aanloopen om te vragen wanneer de begrafenis zal zijn. Ik zou er graag bij willen wezen als het niet te laat is".

„Hij is Maandag begraven".

„Wel, wel, dat is jammer. Is mevrouw thuis? Ik zou haar graag willen uitleggen waardoor ik verhinderd was mijn ouden vriend de laatste eer te bewijzen".

„Wie mag ik zeggen, dat er is?"

Maar het scheen dat „Miss Maud Blair" bij het uitoefenen van haar beroep de gewoonte had aangenomen te wachten op „steekwoorden" en ze onmiddellijk te beantwoorden. Evenals den vorigen keer verscheen zij in de gang en duwde Gladys opzij.

„Kom binnen, meneer", sprak zij. „Iedere vriend van Simon is mij welkom in mijn verdriet. In dit kleine huisje moet je wel alles hooren".

Zij ging hem voor naar den opzichtigen salon waar Kathleen had gezeten, toen de Koning der Verschrikking met Mr. Trickey bezig was geweest in de kamer aan de overzijde van

de gang, vanwaar de dame met de roode aigrette zoo haastig op de vlucht was gegaan.

„U hebt het dus nu pas gehoord?" sprak zij.

Zij zag er heel aantrekkelijk uit in haar zwarte japon met de garneering van een wit linnen kraagje en manchetten.

„Ja, Miss Blair", antwoordde Wagge, „ik had de eerste moeten zijn om mijn ouden makker de laatste eer te bewijzen, als ik het maar had geweten. Doch ik ben uit de stad geweest. Waar hebt u hem te ruste gelegd?"

„Norwood kerkhof. Halverwege de vierde rij van den zuidelijken ingang. Ik zal een kruis op het graf laten plaatsen, zoodra het kan".

„De arme kerel stierf vrij plotseling, nietwaar?" vroeg hij op goed geluk af.

De gastvrouw begon een verhaal van de afschuwelijke verschijnselen na het sterven met alle mogelijke bijzonderheden, maar zij vertelde niets van de feiten, die Wagge kende — de aanwezigheid van Miss Glenister en Mrs. Coningsby, die zich op dien tijd daar bevonden . . . Zij besloot haar verhaal met de opmerking:

„Heel vriendelijk van u mij te komen bezoeken, meneer, maar ik weet, voor den drommel! zelfs niet hoe je heet".

„Mijn naam is Jem Bartlett", antwoordde Wagge. „Ik heb het eerst kennis gemaakt met den armen Simon, toen hij in de City was bij Coningsby en Glenister. Wij hebben sedert de vriendschap aangehouden — meestal in café's".

„Was u ook aan de Beurs?"

Wagge maakte van de gelegenheid gebruik die hij had gezocht.

„Nee, zoo deftig ben ik niet", antwoordde hij bescheiden. „Ik heb een particulier recherche-bureau. Ik heb voor Trickey's patroon gewerkt om een vermisten neef op te sporen. Ik ben naar Amerika voor hem gegaan en heb ontdekt dat de neef in het een of andere goudzoekerskamp was. Trickey werd erheen gezonden en heeft hem daar ook aange troffen, geloof ik".

„De wereld is klein", merkte de jonge weduwe wijsgeerig op.

Eensklaps kreeg zij een ingeving en vergat daardoor zelfs een oogenblik te poseeren.

„U bent dus een „stille", vervolgde zij haastig. „Zou u iets voor mij willen doen? Ik wil er niet voor naar de politie gaan en ik zou u behoorlijk betalen. Ik ben bestolen".

Wagge had zijn visch aan den haak. Hij keek de ordinaire schoonheid tegenover hem in het gezicht en las er gierigheid en onbetrouwbaarheid in.

„Het spijt mij dat te hooren", sprak hij. „Ik zou u er niets voor rekenen, zelfs niet de onvermijdelijke kosten. Ik zou het een eer vinden de vrouw van mijn ouden vriend gratis te helpen — om nog niet te spreken van het geluk zulk een beroemde vrouw te mogen dienen".

„Miss Maud Blair" had reeds het aas ingeslikt.

„Lieve help, wat bent u vriendelijk!" riep zij geestdriftig uit. „Iemand heeft Simon's privé dagboek gegapt en om redenen, die er hier niet toe doen, is het voor mij een heeleboel waard. Voornamelijk als een hoe-noem-je-zooiets — een herinnering aan hem, die is heengegaan. Als u het zou kunnen terugvinden, Mr. Bartlett, nou — dan zou ik u eens flink knuffelen".

Wagge dacht aan het dagboek, weggesloten in zijn lesse naar in Scotland Yard en ook aan Mrs. Wagge in hun gezellig huisje te Camberwell.

„Ik zal mijn best doen om het dagboek terug te krijgen", antwoordde hij. „Ik zal u eenige bijzonderheden moeten vragen: waar het geborgen werd, wie erbij kon komen en of u iemand verdenkt?"

Hij luisterde naar het verhaal en moest erkennen dat de vrouw haar woorden wist te kiezen. Geen woord waaruit bleek dat de weduwe wist of Simon's zuster een aanleiding had om het dagboek te stelen; ze vertelde alleen hoe ze haar had beschuldigd en hoe Mrs. Coningsby had ontkend. Het dienstmeisje was de eenige geweest, die in de kamer kwam waar het geplunderde bureau stond, maar niemand had haar ooit het mechanisme van de geheime lade laten zien.

„Zij ziet er nog al slim uit en heeft het misschien zelf gevonden", zei Wagge, „die laden zijn nog al gemakkelijk te vinden".

Hij deed alsof hij het bureau heel nauwkeurig onderzocht en vroeg — hoewel hij het heel goed wist — waar Mrs. Coningsby's adres was. Hij nam afscheid en beloofde zijn best te zullen doen.

(Wordt vervolgd.)

Foto C. Steenbergh.

DE LEMSTERPOORT MET VESTINGMUUR EN GEDEELTE VAN DE VEERMANSKAAL.

HET OUDE STADJE SLOTEN.

VAN de elf Friesche steden is de oude stede Sloten de kleinste in zielental. En toch is deze voormalige bescheiden veste een nadere beschouwing overwaard, vooral voor hen, wier oog geboeid kan worden door historisch schoon. ☒ Oudtijds lag deze kleine stad, evenals het naburige IJlst, aan de natuurlijke afstroming, welke de verbinding vormde tusschen de Middellzee en den alouden Fliestroom. Dit water, dat den naam van Ee droeg, was vóór de bedijking van de Zuiderzee een rivierte, tusschen het Slotermeer en het Fliet. Het lage veenachtige land, hetwelk benoorden Gaasterland (gaast beteekent hooge, zandige grond) lag, was destijds geregeld een prooi van den grimmigen waterwolf: 't was een aaneenschakeling van meren, poelen en plassen, waaraan thans nog de merenreeks in Friesland's Zuidwesthoek herinnert. De eenige belangrijke verkeersweg te land in die streken liep destijds over de hooge „gaasten", door het heuvelachtige, boschrijke Gaasterland en Doniawerstal. Deze weg sneed den stroom de Ee ongeveer een kilometer van de uitmonding van het Slotermeer. Het behoeft niemand te verwonderen, dat de machthebbers in die woelige, strijdlustige dagen, het oog richtten op dit belangrijke kruispunt van land- en waterwegen, vanwaar men de gansche omgeving kon beheerschen. ☒ Zoo werd daar op die doortochtplaats reeds in de 13e eeuw door de machtige edelen van het geslacht Harinxma een sterkte of *Slot* gebouwd, hetwelk in vreedstijd diende voor heffing van tollén en in tijden van oorlog dienstbaar werd gemaakt aan de afsluiting van de toegangswegen. Dit kasteel nu is de oorsprong geweest van het stedeke Sloten. ☒ In het midden der 13e eeuw verkreeg de zich ontwikkelende plaats stadsrechten en werd onder de Friesche steden opgenomen als de achtste in rang. Met land- en waterpoorten en een sterken aarden wal met bastions werd de stede versterkt tot een vrij belangrijke vesting. De gunstige ligging der stad, welke voor „doorvaart" zoo bijzonder

geschikt was, maakte ze tot een welvarende plaats, waar de binnen- en buitenlandsche scheepvaart vertier bracht, zoodat de bevolking over 't algemeen welvarend werd, wat zoo karakteristiek wordt uitgedrukt in het volgende Friesche versje:

„Greate prael en Staedt
Fynt men neat yn Sleat.
Borgers wirde er fet,
Eermoed hat m'er net.
Poarte en breggetol
Meitsje it laedsje fol".

(Vrij vertaald: De burgerij leeft er welgedaan in Sloten. Men vindt er geen armoede, dank zij de poort- en bruggetollén, welke een welkome bron van inkomsten vormen). ☒ 't Spreekt vanzelf, dat aan deze oude stad de slagen van oorlogsgeweld en andere rampspoeden niet zijn gespaard gebleven. Het eertijds zoo machtige slot der Harinxma's ligt reeds lang in puin; echter is de standplaats nog wel aan te wijzen. Toch is het juist dit kleine Friesche stadje, dat zoo talrijke herinneringen heeft bewaard uit de roemruchte tijden, waarom het dan ook een genot mag worden genoemd hier eens rond te dolén om de historische schoonheid op zich te laten inwerken. Wie houdt van oud stedelijk schoon, waar overal het rustig-antieke behouden is gebleven, hij beschouwe eens dit eenvoudige Friesche stedeke in den Zuidwesthoek. ☒ Reeds dadelijk treft de eigenaardige bebouwing, welke herinnert aan een groote Neurenberger speelgoeddoos: zoo typisch liggen aan weerszijden van de rustieke binnengracht de huizen verspreid. Maar bovenal maken indruk de fraaie antieke gevels, aan weerskanten van het schilderachtige Diep, de binnengracht, een verbinding vormend tusschen het Slotermeer en de Ee. Dat smalle stadswater met hoogopgaande is een bekoring voor het oog. De meeste dezer smaakvolle

bouwwerken dateeren uit de 18e eeuw. Sommige zijn versierd met aardige attributen, meerendeels handelsmerken van de vroegere eigenaars.

¶ Het fraaiste bouwwerk in deze historische omgeving is ongetwijfeld de Pastorie der Ned. Hervormde gemeente in de onmiddellijke nabijheid van het Raadhuis. Zooals de beide schilderachtige fronten zich daar spiegelen in die stille stadsgracht, vormen ze als het ware een prachtig geheel van rijke kleurenweelde. Het grijsachtig rood der beide trapgevels, afgewisseld met witte hoogsels door verschillende kantblokken, doet het oog zeer weldadig aan. ¶ In den linkschen gevel wordt door muurankers het jaartal 1671 aangegeven, terwijl het daarnaast staande front uit het jaar 1610 dateert. De wapens in den voorgevel worden gezegd afkomstig te zijn van het bekende adellijke geslacht der Harinxma's, welke voorheen Burgemeester der stad waren en in dit huis zouden hebben gewoond. Te betrouwen valt het, dat genoemde wapens zeer veel geleden hebben, doordat in den Franschen tijd de „figuren” zijn weggehakt, zoodat niet definitief kan worden aangetoond, van welke

geslachten ze zijn. Ongetwijfeld legt dit schoone bouwwerk in alle deelen getuigenis af van den grooten kunstzin onzer bouwmeesters uit de 17e eeuw. ¶ Het Raadhuis in de naaste omgeving munt als bouwwerk misschien niet uit door bijzonderen stijl; van binnen bevat het echter tal van bezienswaardigheden, waaronder een antieke kroon van sierlijk smeedwerk voorzien, prijkende met de Keizeradelaars. In de schouw, waaronder nog het ouderwetsche haardvuur kan worden gestookt, prijkt het wapen der stad. De gevel van het Stadhuis dateert uit het jaar 1759. ¶ Langs het geslechte bolwerk, beplant met hoogopgaand geboomte, hetwelk vooral aan de Noord- en Westzijde zeer fraai is, kunnen we een bezoek brengen aan de waterpoorten, herinneringen aan de vroegere verdedigingswerken der oude veste. Ongetwijfeld geven deze poorten aan de stad wel een zeer bijzondere bekoring. De Sneeker- of Woudsender poort draagt aan de buitenzijde twee wapens: voorstellende het wapen van Sloten, waaronder A.o. 1768. D. S. S. De Lemsterpoort of „Pijp” is versierd met het wapen van Sloten, waaronder 1821, en dat van de provincie Friesland, zonder teeken of jaartal. ¶ Naast de wallen en landpoorten, welke laatste inmiddels zijn geslecht, waren deze beide waterpoorten in de veste indertijd gebouwd om te beletten, dat er middernachtelijke doorvaarten door de stads-binnengrachten zouden plaats hebben. Hiertoe werden de poorten dan ook met balken, later met zoogenaamde „boomen” gesloten. 's Avonds, wanneer de poortklok haar heldere tonen had doen weerklinken, moesten schippers, veedrijvers, bestuurders van rijtuigen en voetgangers extra in den zak tasten, want de tolgelden werden dan verdubbeld; zooals we reeds eerder opmerkten, vormde de opbrengst der tollén een zeer belangrijke bron van inkomsten voor het nijvere stadje. In het midden der 18e eeuw bleken deze schilder-

Foto C. Steenbergh

DE WOUDSENDER- OF SNEEKERPOORT.

achtige waterpoorten echter dermate bouwvallig, dat een grondige vernieuwing noodzakelijk bleek. ¶ Op iederen bezoeker, die niet ongevoelig is voor de schoonheid van oude bouwkunst, moeten deze beide bouwwerken een machtigen indruk maken: de waterpoorten zijn één met de stad; ze geven aan de typische omgeving van het Diep een bepaald schilderachtig aanzien. We zullen dan ook niet licht vergeten den stillen maanlichten voorjaarsavond, toen we van deze poorten af onze blikken lieten gaan over de rustieke omgeving. De zilveren maanglans op het stille, breede water en daar

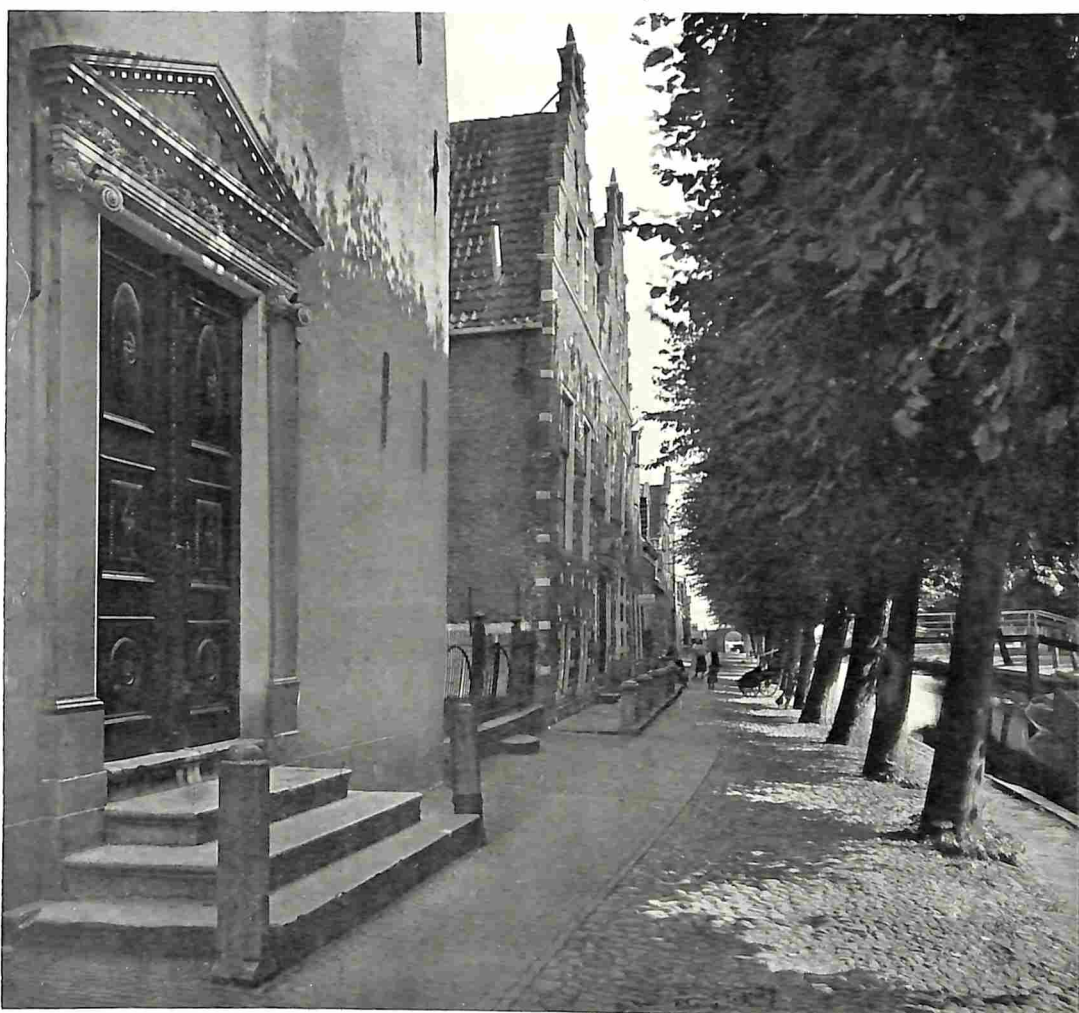

Foto C. Steenbergh.

DE HEERENWAL, MET (LINKS), INGANG VAN DE HERVORMDE KERK, EN WAT VERDER, DE TRAPGEVEL VAN DE NED. HERV. PASTORIE MET CONSISTORIE.

in de verte het droomende Slotermeer; de talrijke scheepjes, rustigjes liggend ter zij van de poort en de heilige stilte, alleen onderbroken door het gejubel van de zwenkende kieviten in bruidsvlucht, dit alles maakte op ons een diepen indruk. ☼ In heerlijken sluimer lag daar het stedeke, droomend tusschen het hoogopgaand geboomte op de oude wallen. 't Was, of daar in die heilige stilte de oude poorten en geveltjes geschiedenissen gingen verhalen uit vroegeren, roemruchtigen tijd, toen de Harinxma's nog zetelden in de stins, reeds lang verdwenen, maar waarvan de plaats terzijde van de Woudsenderpoort nog wordt aangeduid. En 't scheen ons, of de kruinen der linden, uitstekende boven de aardige antieke gevels terzij van het Diep, eveneens vertelden uit dien gulden tijd, toen in de oude veste de patriciërs woonden in hun deftige wêl-doortimmerde behuizingen. ☼ Nergens heeft binnen de stadswallen het nieuwmodische hinderlijk zijn stempel gedrukt. Daarom juist is Sloten zoo schoon, omdat men er mist die scherpe contrasten tusschen oud en nieuw, welke meermalen zoo hinderlijk aandoen. In zoete herinnering aan het verleden zijn hier bewaard de schatten van ons voorgeslacht.

U. G. DORHOUT.

EEN LIEFDE IN ZEELAARZEN.

HET is een woelige drukte op den Hoogen Kraaiër, een der vele oesterbanken in het oostelijke gedeelte der Oosterschelde Tal van arbeiders, mannen en vrouwen, zijn daar aan het werk. Met groote harken halen zij oesters bij elkaar. Ieder heeft een mand tot zijn beschikking, diemet het edele zeeproduct wordt gevuld, waarna twee personen de volle, zware mand opnemen, naar een op de droogstaande bank liggend scheepje

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT VAN DE WOUDESENDER POORT OP HET SLOTERGAT.
DE VERBINDING VAN SLOTEN MET HET SLOTERMEER.

dragen en in het ruim daarvan uitstorten. 't Is een schilderachtig tooneel, waaraan vooral de vrouwen en volwassen meisjes in haar Zuidbevelandsch kostuum kleur geven. De beenen van allen, niemand uitgezonderd, steken in hooge zeelaarzen, die tot dicht aan de heupen reiken. Daarbij hebben de vrouwelijke arbeiders haar rokken hoog opgenomen en zooveel mogelijk in de laarzen gestopt. ☼ Voor hen, die het verst van huis zijn, is het tijd, om met werken op te houden. Nadat hun mand voor de laatste maal geledigd is, steken zij den langen steel der hark door de twee ooren, leggen de hark, waaraan nu de mand hangt, over den schouder en richten zich met bedaarde stappen westwaarts naar hun woonplaats, het dorp Ierseke. Eén arbeidster van een groep blijft echter nog achter. „Kom, Kee”, zegt een der voorbijgaande mannen, „'t is tijd. Je weet, straks komt de vloed”. ☼ Ja, dat weet Kee evengoed als de anderen; en ook, dat zij moet zorgen, een tijdlang vóór den vloed over de diepste kreken te zijn, waarin het vloedwater al begint te bruisen. Doch haar mand is nog maar voor een klein deel gevuld; en zij wil die toch, als ze dan alleen blijft, minstens voor de helft vol maken. Zij blijft dus haastig doorharken; en even op- en rondziende zegt ze tot den waar- schuwer: „Och, wat, daar ginder werken ze ook nog. Op een minuut of wat zal het wel niet aankomen”. „Je moet het weten, hoor; denk maar aan de kreken”, zegt de man en gaat verder. ☼ Grauw, eentonig, troosteloos ligt daar de wijde, kale vlakte in het late namiddaguur. De zon is nog wel niet onder, maar schijnt schuil te zijn gegaan in een mist, die uit het westen nadert. In haar gejaagdheid merkt Kee dit niet.

Nu is haar mand half vol. Zij steekt den steel van de hark door de ooren en draagt daaraan het vrachtje naar het naast- bijliggende schip. „Je moogt je wel wat haasten, meid”, zegt de schipper tot haar. „Kijk eens, wat een mistbank daar komt opzetten. Als je niet gauw maakt, dat je wegkomt, loopt het mis. Pas op de kreken, hoor!” ☼ Zonder een woord te spreken, stapt het meisje in westelijke richting voort. Zij ziet scherp voor zich uit, maar kan den toren van het dorp nauwelijks meer onderscheiden. Er is ook geen tijd, om lang naar dien toren te kijken; ze moet vlak voor zich op den grond staren, om te zien, of ze niet bij een verraderlijke kreek is gekomen. Gauwer loopen dan ze doet, is onmogelijk; de laarzen zijn te zwaar, en de mand op haar rug is ook hinderlijk. ☼ Ha, daar is ze al bij een kreek, waarin het water reeds tot aan den rand staat. Dat is nu in dit geval niet erg; want het is maar een van die ondiepe, smalle geultjes, zooals er hier zoovele zijn. Als het meisje er door stapt, reikt het water haar nog niet tot aan de knie. Maar erger zal het zijn bij de volgende, veel bredere en diepere kreek. Die zal nu ook wel al vol staan. En hoe komt ze daar dan overheen? Het koude zweet parelt haar op het voorhoofd, als ze onder het voort- gaan hieraan denkt. Waarom is ze ook niet eerder naar huis gegaan? Nou, dat kon toch niet anders! Wat zou die Klaas haar uitgelachen hebben, als ze met een stuk of tien oesters

aan de schuit was gekomen. Dat plezier kon ze hem toch niet gunnen! ☼ Klaas was knecht op de schuit, waarin Kee haar mand met oesters moest ledigen. En eenige dagen geleden had Klaas haar gevraagd; maar ze had hem afgewezen. Ze moest niets van hem hebben, zoo'n doodeter, zoo'n sul, die altijd deed, of hij zijn oortje versnoept had. Nu had hij dan toch gezien, dat ze werken kon, omdat ze ruim zooveel oesters had gebracht, als één mensch

dragen kan. ☼ In haar angst kijkt ze even om; maar in den steeds dikker wordenden mist ziet ze niets en niemand. God, daar staat ze voor de groote kreek, die al aan beide kanten overloopt. Ze heeft geen tijd te verliezen; vooruit dus! De voeten dwars zettende tegen den gladden oever der geul gaat ze naar beneden. Het water komt haar al tot boven de laarzen, die vol loopen! Nu glijdt ze plotseling af en staat tot bijna aan de armen in het water. Krampachtig den steel der hark vasthoudende, doet ze eenige passen door de kreek en beproeft tegen den anderen oever op te klauteren. Ze glijdt terug, waarbij het water haar tot boven het hoofd spat. Gauw, nog eens geprobeerd! De krachtige stroom vloedwater, die door de kreek schiet, werpt haar bijna omver. Toch weet ze nog het evenwicht te bewaren; maar . . . voor de tweede maal glijdt ze naar omlaag. „Help, help!” gilt ze in doodsnood; en een vloed van tranen springt haar uit de oogen. „Roep nog eens! Ik zie je niet!” klinkt het van vrij dichtbij haar tegen. Goddank! denkt ze; daar is hulp. En . . . hij is het, ze herkent zijn stem. „Hier, hier!” schreeuwt ze. ☼ Klaas, een stoere kerel, laat zich bij haar in de kreek glijden. „Laat die rijf los. Gooi weg heel den rommel en kruip op mijn rug”. „Nee”, zegt ze. „Je moet; anders verzuip je binnen twee minuten”. Zonder verder een woord te verspillen, slaat hij haar de hark uit de hand. Terwijl het water gierend langs hen heen stroomt, gaat hij voor haar staan, haar zijn rug toekeerend. Zijn lange, sterke armen slaat hij achterwaarts om haar lichaam. „Je armen om mijn hals!” zegt hij kort, gebiedend. ☼ Ze doet het. Nu laat hij haar los. Met zijn zware laarzen schopt hij gaten in

den kreekoever, terwijl hij zijn vrije handen eveneens in dien oever boort. Zóó zich met zijn last optrekkende, trapt hij telkens iets hooger nieuwe gaten. ☼ Langzaam, maar zeker komt hij hoogerop, en na enkele minuten staat hij op vasten bodem, waar het water hem tot de knieën komt. „Zou je kunnen loopen met die laarzen vol water?” vraagt hij. „Dat zal wel gaan”, zegt ze. „Dan nu maar gauw verder; heel lang zal het niet duren, of we zijn aan den dijk”. ☼ Nadat ze een poos zoo stevig mogelijk door het water hebben gewaad, grijpt ze zijn arm. „Ik word zoo moe en zoo draaierig”, zegt ze. Klaas spreekt geen woord, neemt haar in zijn armen en stapt zwiingend voort, terwijl hij een teederen blik slaat op het meisje, dat met gesloten oogen aan zijn borst ligt. Hij wordt ook moe, maar let daar niet op; hij is op dit oogenblik veel te gelukkig. ☼ Eindelijk, daar is de dijk. Met moeite klautert de jonge man tegen de gladde steenglooïing en wringt hij zich tusschen de perkoenpalen door, waarbij hij angstvallig zorg draagt, dat Kee zich niet tegen die palen stoot. Boven de hoogste palenrij gekomen, wil hij het meisje op het gras neerleggen, omdat zijn krachten hem gaan be-geven. Maar zij opent de oogen en zegt: „'t Is al over, hoor; ik kan wel staan”. „Zoo; en zou je kunnen gaan ook met die laarzen vol water?” „Nou, 't is zoo ver niet naar huis, hoor!” zegt ze; „dat eindje zal ik het vrachtje wel kunnen dragen”. Ze kan toch de laarzen niet uittrekken en leeg laten loopen in 't bijzijn van Klaas! „Dan zal ik in elk geval meegaan tot aan je huis”, zegt hij. „Zooals je wil, Klaas. Maar vertel me eens, hoe moet het nu gaan met de schuit van je baas, waar jij zoo van weggeloopt bent?” „Toen je weggegaan bent, Kee, nadat je de vracht oesters aan boord had gebracht, zei ik tegen den schipper: die meid komt met den mist niet levend door de kreek; ze is veel te laat, en als ze verdwaalt, komt er zeker niks van haar terecht. Ik moest haar maar dadelijk volgen; 'k weet toch beter den weg dan zij, en dan kan ik haar zoo noodig misschien wel helpen. Maar daar wou hij niet van hooren. „Wou je mij in dien mist met de schuit alleen laten?” zei hij; „daar kan ik nu niet de baas over, hoor!” Nou, zeg ik tegen hem, dan blijf je maar liggen, tot de mist optrekt; adjuus!” Ik spring over boord en loop jou achterna. 't Was wel niet mooi van me; want mijn schipper is altijd bovenst best voor me. Maar . . . nou ja, 't most toch, hè? Ik kon jou toch niet laten verdrinken!” ☼ Het meisje heeft onder het loopen haar arm op dien van Klaas gelegd, omdat de laarzen toch zwaarder waren, dan zij dacht. Bij zijn laatste woorden bloost ze, en Klaas voelt haar arm trillen. „Zou je 't er niet brengen?” vraagt hij bezorgd. „Wel ja, we zijn er immers dadelijk”. ☼ Aan haar huisdeur neemt Klaas afscheid. „Ik kom morgenochtend eens kijken, of je weer naar de zee kunt gaan”, zegt hij. „Dat is niet noodig, hoor”, zegt ze lachend. „Morgen ben ik weer zoo frisch als een hoen. Maar . . . je kunt tóch wel komen. Dag, Klaas! Dank je wel, hoor!” „Dag, Kee!” ☼ Het meisje kijkt hem vriendelijk na. En „de sul”, aan den hoek van de straat gekomen, wuift, wuift, tot Kee in huis is verdwenen.

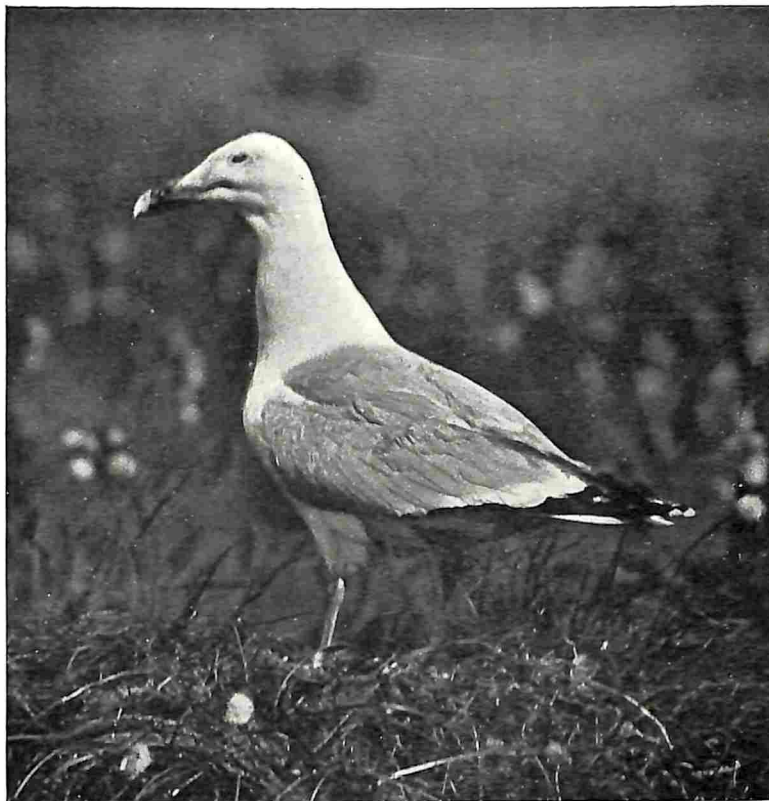
C. VAN WEELE.

De Scilly-eilanden en hunne vogels.

(Slot).

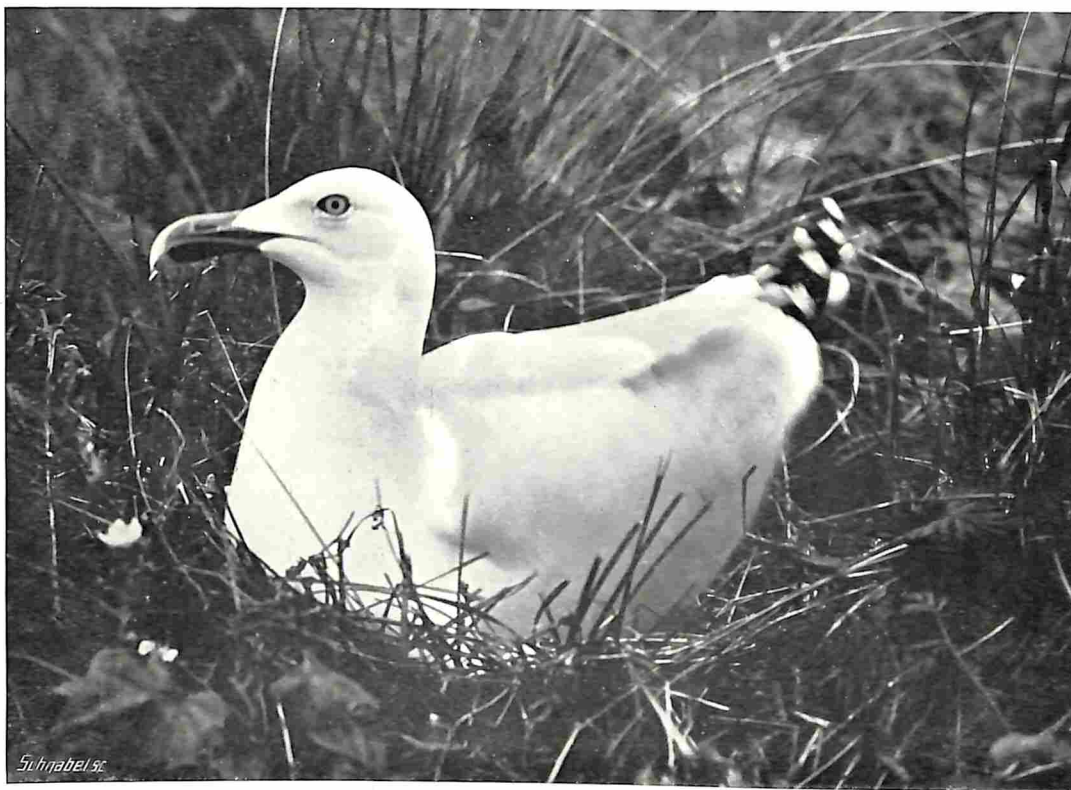
MANTELMEEUWEN.

O ver de Mantelmeeuwen op Annet nog enkele regels. Want behalve papegaaiduikers en alken broeden hier drie soorten van meeuwen: de Groote-, de Kleine Mantelmeeuw en de zilvermeeuw. ☼ We waren nog niet tegen de rotsige kust opgeklauterd, toen we getroffen werden door het groote aantal cadavers van doode vogels, die daar op de steenen lagen. Snavel, kop, vleugels, pooten zaten er in den regel nog aan; het lichaam was, uitgenomen de ribbenkast, ver-

ZILVERMEEUW.

dwenen. ☼ We hadden hier een slachtplaats van de groote mantelmeeuw; het slachtoffer was de Noordsche pijlstormvogel, die vooral op Annet, net als de papegaaiduiker, in konijnenholen broedt. Ziet de groote mantelmeeuw een pijlstormvogeltje in een hol verdwijnen, dan houdt ze het oog op dat gat. Nauwelijks komt de argelooze bewoner met den kop buiten het hol, of de meeuw schiet toe en heeft den sukkel bij nek of kop te pakken. Ze schudt hem met kracht heen en weer, tot de arme drommel er heelemaal van versuft is. Dikwijls laat ze hem dan even los. Is de gemartelde nog niet al te zeer geradbraakt, dan heeft hij nog een kans om aan den dood te ontkomen, doch meestal is hij te zeer verminkt, om zich vlug in den grond te kunnen bergen. ☼ De meeuw grijpt hem na een oogenblik weer, en begint dan een spelletje, zooals de kat dit speelt met de muis, even loslaten en weer grijpen. Ten laatste neemt ze het rampzalige ding in den snavel en vliegt er een eind mee de hoogte in, om het daar los te laten en op de rotsen te pletter te doen vallen. Dan komt de moordenaar naar omlaag en eet zijn slachtoffer op, voorzoover het hem lust. ☼ Als dit het heele broed-

BROEDENDE ZILVERMEEUW.

seizoen zoo doorgaat, is het verklaarbaar, dat vooral op Annet, waar „de grond leeft” van vogels, het aantal cadavers op de rotsen aan de kust ontelbaar wordt. ☼ Wij zagen daar op de rotsen bij onze landingsplaats uitsluitend overblijfselen van den Noordschen pijlstormvogel. Het is echter bekend, dat de groote mantelmeeuw met de papegaaiduikers precies eender omspringt. Deze groote meeuw, een kleine gans gelijk in omvang, is eigenlijk een alleseter, doch verkiest boven alles vleesch of visch — 't zij dood of levend. 't Is een prachtige vogel: De mantel is zwart, kop, hals en onderdeelen zijn zuiver wit, de pooten licht vleeschkleurig, terwijl de snavel ook geel is, doch een roode vlek heeft aan den hoek van den ondersnavel. ☼ Evenals de andere meeuwen liet de groote mantelmeeuw zich zeer gemakkelijk fotografeeren. Reeds den eersten dag kreeg ik twee fraaie kiekken van hem op het eiland Mincarlo, den volgenden dag op Great Arthur en ook op Annet werd zij driemaal vereeuwigd. Bij één nest vond ik een dooden pijlstormvogel, althans wat er van over was. Ik heb het als „corpus delicti” voor de moordpartijen der meeuwen er zoo opvallend mogelijk naast gelegd. Zonder veel moeite ontdekt men het op den nestrand. Een verwant van den Noordschen pijlstormvogel, het gewone stormvogeltje (stormpetrel), begint later te nestelen en te broeden. ☼ De kleine mantelmeeuw is, zooals de naam aanduidt, kleiner dan de andere. Er zijn nog andere verschillen. Ze is minder robust, stroef gebouwd, waardoor men ze al gauw op een afstand van de grootere niet onderscheidt. Dan zijn de vlerken niet zwart, doch leiblaauw en hebben de pooten een lichtgele kleur. ☼ Van deze meeuw zijn slachtpartijen, als we zooeven van de groote mantelmeeuw beschreven, niet bekend. Ze leeft van alles, wat zee en strand oplevert. In den regel nestelt ze in talrijke kolonies, meestal op de eilanden, d.w.z. niet op of tusschen de verbrokkelde kustrand. Reeds toen de papegaaiduiker in 't bijzonder werd beschreven, merkte ik terloops op, dat het hooge plateau van de noordelijke helft van Annet ten deele door de kleine mantelmeeuw als broedplaats in beslag genomen wordt. Evenwel, op hetzelfde Annet vond ik ze nestelen op en tusschen de rotsblokken aan de kust, tusschen de zilvermeeuwen in. Ook hier lieten de vogels zich zonder veel moeite of lang wachten fotografeeren; ze waren al weer bij het nest, als ik me een tiental meters teruggetrokken had. Daar ik een draad van tien meter lengte had, ging ik hier liever de zekerder methode toepassen van zelf contact te maken, daar men bij de „automatische” methode steeds risico heeft: de vogel kan meermalen achterein in dezelfde houding gekiekt worden, of een ongewenschten stand innemen, b.v. met den staart naar de camera. ☼ De zilvermeeuw kiekte ik maar onder de bedrijven door, mee. Deze was geen nieuveling voor me. We hebben er op Schouwen zóóveel, dat ik heusch niet naar de Scillies om haar portret behoef te gaan. Hier is deze soort wel de meest algemeen voorkomende. Ook op de bewoonde leilanden laat deze meeuw zich veel zien, zelfs in de onmiddellijke nabijheid der woningen.

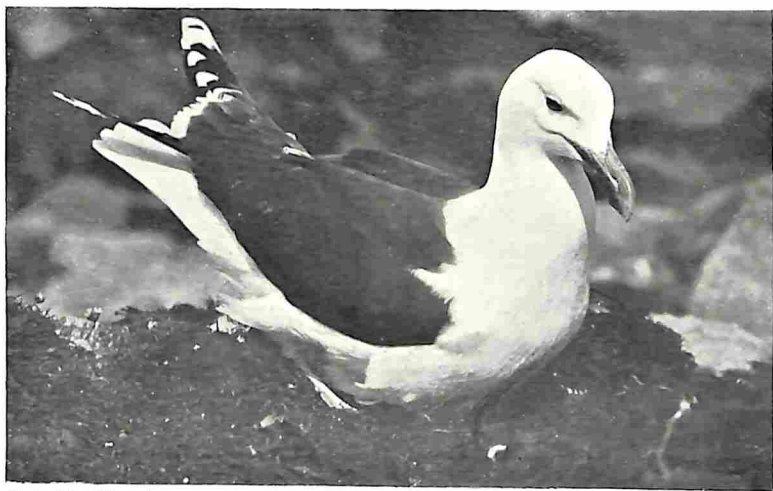

Foto J. Vijverberg.

GROOTE MANTELMEEUW, BROEDEND.

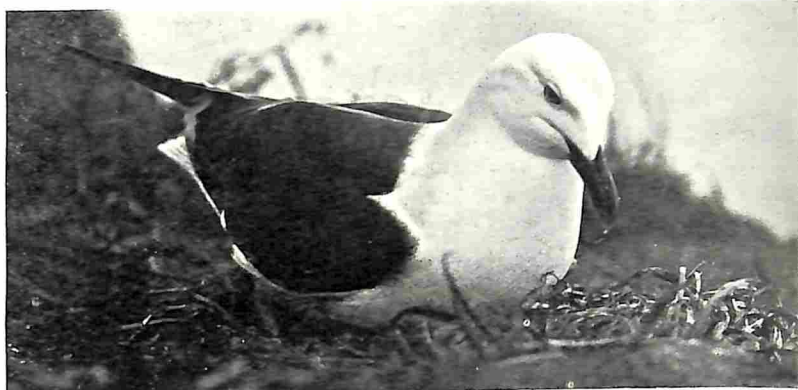

Foto J. Vijverberg.

KLEINE MANTELMEEUW, BROEDEND.

Nog sterker: ik zag herhaaldelijk de voorst van dicht bij den zeekant gelegen huizen bezet met een rij zilvermeeuwen, zoo lang als de ruimte toeliet. Men kan hieruit afleiden, dat deze vogel hier populair is en beschermd wordt. Ze verrichten op de eilanden ook een soort van reinigingsdienst, door allen afval, die anders, wie weet hoelang, zou liggen rotten, in een minimum van tijd op te ruimen. ☼ De nesten van alle drie deze meeuwensoorten waren meer werkelijke nesten, dan ik van de zilvermeeuwen in Schouwens duinen gewoon ben. Hier is de ondergrond zand, wat opzichzelf al min of meer zacht en warm is, zoodat een gemakzuchtige meeuw het af kan met weinig of geen zachte nestbekleding. In de Scillies echter is de „ondergrond” vaak hard graniet, zoodat hier het heele nest met veel zorg van gras en ander materiaal moet worden gebouwd. Inderdaad zijn de meeuwenesten, op het graniet liggend, keurig mooi afgerond en vertoonen ze een regelmatig gevormde uitholling, waarin de 3 eieren komen te liggen.

J. VIJVERBERG.

HUNNEBEDDEN.

WANNEER men ten onzent het woord hunnebedden noemt, gaan onze gedachten uit naar Drenthe en den Hondsrug, de hooggelegen heuvelstreep, die deze provincie in de richting Noordwest-Zuidoost doorsnijdt. Een enkel hunnebed slechts, n.l. dat te Midlaren, bevindt zich op Groningschen bodem; echter ook daar op den hoogen rug, die zich nog tot in Groningen voortzet. ☼ Alle overige hunnebedden behooren bij den Drentschen grond, want dat aan de Lage Vuursche schijnt van lateren datum te zijn, en is opgetrokken van steenen, in de buurt van het hotel gevonden, zonder dat er ooit in begraven is geworden. Althans „de Navorscher” vermeldt den naam van een persoon, die zich weet te herinneren, dat de steenen in de buurt opgedolven, en in den hunnebedvorm zijn opgestapeld. ¹⁾ ☼ Behalve in ons land vinden we de hunnebedden in Duitschland en Engeland, in Scandinavië, in Frankrijk en in Spanje. Wetenschappelijk bekend onder den naam van „dolmen”, zijn deze oude monumenten uit de prae-historie, waarin we begraafplaatsen moeten zien, klaarblijkelijk toe te schrijven aan de dragers van een zelfde cultuur, die zich over Zuid-Europa naar het noorden en noordwesten verspreidde. Ten onzent worden die hunnebedden ongeveer gedateerd op 1200 v. C. Eenmaal schijnt Kreta het brandpunt van die cultuur geweest te zijn, terwijl de Kretenzers haar vermoedelijk ontleenden aan Egypte. In de doodengrotten van Sicilië en Italië, in de grafholen van Zuid-Europa, vinden we dezelfde vormen terug van aardewerk, van wapens en van werktuigen, waardoor zich de Kretenzische beschaving kenmerkte; terwijl de inscripties, voorkomende in de Spaansche hunnebedden, niet noemenswaardig verschillen van die, welke voor den dag kwamen bij de opgravingen op Kreta. Ook de vormen van het aardewerk dat in onze hunnebedden wordt gevonden, herinneren aan de zuidelijke kalebasvrucht, en accentueeren daardoor het verband met een zuidelijke cultuur. De lijken werden in die hunnebedden in eenigszins hurkende houding geplaatst; somtijds wer-

¹⁾ Volgens Pluim, die omtrent de Vuursche veel lokale kennis bezit, is het wel degelijk een hunnebed.

den ze voor het bijzetten eventjes geschroeid. De aanwezigheid van brandsporen in die hunnebedden wijst hierop; het doel waarmede dit geschiedde kan zijn geweest, om daardoor de lijken langer tegen ontbinding te beveiligen. Met het volk der Hunnen hebben de dolmen niets te maken; de naam hunnebedden werd hun gegeven, toen de wetenschappelijke vorsching nog niet hun waren aard en ouderdom had doorgrond. ☼ Als monumenten, behoorend bij een Zuid-Europeesche cultuur moet men in hen zien een nabootsing van de rotsgraven in Zuid-Europa en Sicilië, een nabootsing waartoe men in onze streken wel moest overgaan, omdat hier de rotswanden ontbraken, waarin de graven konden worden aangebracht. Men bezigde toen

de granieten en porphyren, welke de gletscher in den ijstijd hier had aangevoerd, en welke op de hooge gronden waren achtergebleven. ☼ Eenmaal waren de grafkelders geheel onder het zand bedolven, want nadat het geraamte van het mausoleum was gebouwd uit rechtopstaande en dekkende steenen, en nadat de tusschenruimten met kleine keien waren aangevuld, werd een zandheuvel opgeworpen over de steenmassa, waarna een krans van kleine keien den heuvel moest omzoomen. ☼ Langen tijd heeft men gegist naar de wijze, waarom die primitieve stammen, beschikkend over niet anders dan steenen werktuigen en steenen instrumenten, en verstoken van alle hulpmiddelen der moderne techniek, de geweldige draagsteenen, welke de rijen van verticale steenen bedekken, op hun plaats brachten. Kon men voor het stellen der rechtopstaande steenen nog aannemen, dat begonnen werd met het graven van de gaten, waarin ze zouden worden gesteld; kon men voorts veronderstellen, dat de steenen naar die gaten werden getrokken of geschoven, gebruik makend van rondhouten en bindmateriael, waarbij tenslotte op den rand des kuils de steenen in een toestand van labiel evenwicht werden gebracht; kon men verder veronderstellen, dat door omhoogduwen van de topeinden de voetstukken in de gaten gebracht werden, en de steenen aldus gesteld; voor het plaatsen van de deksteenen werd het moeilijker een aannemelijke verklaring te vinden. Zij toch dienden ter verbinding van de toppen der beide rijen evenwijdig opgestelde rechtopstaande steenen. Hoe kreeg men die steenen naar boven? Men meende te moeten aannemen, dat flauwe opritten werden gemaakt, zijdelings van het maaiveld af oplopend naar de rechtopstaande steenenrijen, de richting van de oprit loodrecht staande op de lengterichting van de rij; en zoodanig, dat de bovenkanten der beide opritten gelijk kwamen met de bovenkanten der steenenrijen. ☼ Ten einde het invallen van de rechtopstaande rijen te voorkomen, zouden deze elkander tijdelijk moeten steunen met ertusschen geplaatste rondhouten als steunbeeren. Vervolgens zouden de opritten moeten zijn voorzien geworden van houten liggers, in den vorm van rails neergelegd, opdat er de onder de te sleepen steenen aangebrachte rondhouten, tegenop gerold zouden kunnen worden. Dat dit laatste slechts geschied kon, indien een groot aantal arbeiders het trek- en sleepwerk verrichtte, spreekt vanzelf. De hunnebeddenbouw vroeg massarbeit, waarbij rondhouten ook als koevoet dienst gedaan kunnen hebben. ☼ Zooals reeds gezegd is berust een en ander slechts op veronderstelling; mondelinge of schriftelijke overlevering uit de periode van het steentijdperk staat niet meer ter onzer beschikking. Dat men echter met deze veronderstelling niet zoo heel ver mis zal zijn, moge blijken uit een beschrijving, welke de heer Tillema, de onvermoeide strijder voor betere hygiënische toestanden in onzen Oost, geeft in een zijner reisbrieven van het eiland Soemba. In bedoelden reisbrief, afgedrukt in het „Koloniaal Weekblad Oost en West” van 29 Januari 1925 lezen we: „Zeer interessant waren de vele

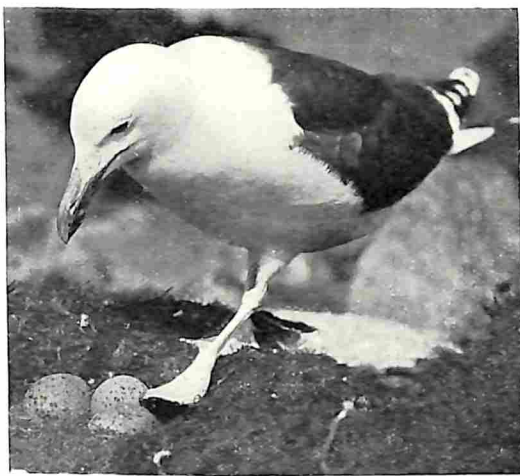

Foto J. Vijverberg.

GROOTE MANTELMEEUW
BIJ ZIJNE EIEREN.

graven. Die graven zijn vaak gemaakt van reusachtige blokken steen. Ik zag er een, dat ettelijke duizenden tonnen woog. Het vervoer van de vindplaats naar het dorp vindt op dezelfde wijze plaats als op Nias, n.l. op een vorkvormigen zwaren boomstam, die door eenige honderden mannen wordt voortgetrokken. Karbouwen mogen volgens de adat niet meehelpen”. ☼ Ook hier dus massarbeit van honderden menschen, en hout gebezigd als middel om de steenen te vervoeren, met menschen als trekkracht gebezigd. Wellicht, dat gedeeltelijk in afwijking van het bovenstaande (dus ook de draagsteenen der hunnebedden op vorkvormige boomstammen de opritten zullen zijn opgesleept.

DIEVERS.

HET R. K. MAAGDENHUIS TE AMSTERDAM.

ER zullen weinig Amsterdammers gevonden worden, die niet den naam en de bestemming weten van het massieve gebouw op het Spui tusschen Voetboog- en Handboogstraat, dat, hoe men ook over de bouwde moge oordeelen, in ieder geval een imposant stuk architectuur is. Meerderen zullen er echter zijn, wien de geschiedenis en de lotgevallen van het huis en zijn bewoners onbekend zijn. Daarom zullen we hier in het kort enkele der voornaamste bijzonderheden uit de meer dan driehonderdjarige geschiedenis van het Godshuis mededeelen. Wie daardoor opgewekt mocht worden, meer van de stichting te willen weten, welke uit haar aard, hoewel de inwendige rust en kalmte dit niet zouden doen vermoeden, altijd midden in de maatschappelijke branding heeft gestaan, en meermalen de deining voelde der politieke en geestelijke stroomingen, kunnen wij niet genoeg de lezing aanbevelen van het uitnemende werk van den Heer T. C. M. H. van Rijkevorsel, die, als regent, een der meestbevoegden was, om de geschiedenis van het Maagden-

Foto C. Steenbergh.

HET R. K. MAAGDENHUIS TE AMSTERDAM.

huis te schrijven. ☞ Als de stichteressen worden genoemd Maria Laurens Spiegel, zuster van den bekenden dichter, en Aeltgen Pieter Fopsdr., dochter van den zuivelkooper en Bergevaarder Pieter Fopsz., en schoonzuster van den protestant geworden Claes Simonsz. van Heemskerck, die na de Alteratie van 1578 in de magistratuur kwam. Deze beide dus aanzienlijke dames stichtten een tehuis voor arme meisjes, die niet in het stadsweeshuis konden worden opgenomen. De eeuwen door heeft de stichting het aangeduide karakter gedragen, n.l. dat van geheel particulier R. K. meisjesweeshuis, waarvan de naam Maagdenhuis reeds enkele tientallen jaren na de oprichting in zwang kwam. In welk jaar de milddadige geefsters haar gewichtig besluit namen, en waar het eerste tehuis gestaan heeft, is niet bekend. Uit een testament van den vader van Maria Spiegel, in 1573 gepasseerd voor den bij beminnaars van Amsterdams verleden welbekenden notarius publicus Cornelius de Hamerode, waarbij aan het onlangs opgerichte „arme meyskenshuys” een jaarlijksche rente van vijftig gulden werd vermaakt, blijkt, dat het stichtingsjaar kort voor 1573 is te stellen. ☞ Het voorbeeld van den ouden heer Spiegel is in den loop der tijden door honderden gevolgd; uit het eerste huisje zou nooit het bloeiende weeshuis van thans zijn gegroeid, zonder rijke legaten, schenkingen in obligaties, in huizen, in geld, waarbij soms een lijfrente werd bedongen, van tallooze geloovigen. Niet te verwonderen, dat het beheer der fondsen mannelijken steun onontbeerlijk maakte. Reeds de twee eerste regentessen kozen zich een mederegents in Jan Michielsz. Loeff, die tot het patriciaat van het ancien régime behoorde. Met de uitbreiding van het aantal verpleegden in den loop der jaren werd ook het aantal bestuurders of „Bezorgers” groter, en sinds het midden der achttiende eeuw is het beheer bij vier regenten en drie regentessen, de vaders en de moeders. Mannen en vrouwen van buitengewone bekwaamheid, beginselvastheid en weldadigheid zijn hier onder geweest, terwijl ook dikwijls hun verwanten zich niet onbetuigd lieten. Wij noemen slechts het bekende geslacht Van Brien en van de Groote Lindt, waarvan vele leden het gesticht met hun fortuinen steunden, en waarvan enkele de regentenwaardigheid bekleedden. Geheel in overeenstemming met den particulieren aard der inrichting houden de colleges van regenten en regentessen zich door coöptatie compleet, zoodat het huis lange perioden de vruchten kon plukken van de van generatie op generatie overgeleverde wijsheid en routine. ☞ Na de Alteratie van 1578 verhuisden de weezen naar het opengekomen St. Margaretha-convent in de Nes. Toen in 1585 de geestelijke gebouwen aan de stad kwamen, werd een huis op den N. Z. Voorburgwal bij de Lijnbaansteeg betrokken. Dank zij den ruimen giften van den regent Can en den lateren regent Kuysten, konden in 1628 twee huizen op het Spui gekocht worden, die afgebroken werden om plaats te maken voor een geheel nieuw gesticht, dat wij kennen, zooals het in 1684 vergroot is, uit de prent van Fouquet in den Atlas van Amsterdam. Het werd in 1629 betrokken. ☞ Steeds gingen regenten voort met verbouwen en uitbreiden, waartoe zij, telkens als de gelegenheid zich voordeed, de aangrenzende huizen aankochten, zoo-

dat zij in het eind der achttiende eeuw het geheele blok in bezit hadden, dat thans door het Maagdenhuis wordt ingenomen. Toen besloten zij, alle huizen op dat terrein te laten sloopen, en een geheel nieuw en ruim gebouw te stichten, dat voor lange jaren voldoende zou zijn. Vier jaren, van 1783 tot 1787, duurde de bouw, die opgedragen was aan den Directeur der Stads-Bouwwerken, A. van der Hart, eveneens ontwerper van het Werkhuis, gedurende welken tijd de weezen ondergebracht werden in het juist vrijgekomen Spinhuis. Het beeldhouwwerk in het fronton van den voorgevel is van Anthonie Ziesenis. 24 en 25 September 1787 betrokken de

meisjes haar nieuw tehuis, juist toen de stad door de Pruisen belegerd werd. Het gesticht had / 326.000 gekost, waarvoor uit de kas van het Maagdenhuis slechts één ton werd genomen. Regenten en regentessen en hun familieleden brachten bijna 1½ ton bijeen, terwijl aan giften van gemeenteleden een 80.000 gulden ingezameld was. Deze tijd is zeker wel de glansperiode van het weeshuis. ☞ Maar ook de zorgen zijn niet uitgebleven. De hevige strijd tegen het Jansenisme, die ten slotte geëindigd is met een overwinning der rechtzinnigheid, bleef zelfs niet buiten de muren van het Maagdenhuis. Toen in 1725 een der regenten overleed, konden de drie overgeblevenen het niet eens worden over een opvolger, omdat één van hen, Mr. Wittert, een Jansenist voordroeg. De vacature bleef nu onvervuld, daar men het stadhuis er buiten wilde laten, en ook, omdat men van uit Burgemeesterskamer niet veel goeds verwachtte. Het huis werd nu eenige jaren bestuurd door drie regenten, waarvan Mr. Wittert de Jansenistische beginselen aanhing. Toen een der Roomsche regenten overleed, was de kans dus buitengewoon groot, dat het Maagdenhuis voor goed aan de nieuwe secte zou komen. Maar in 1729 trad Mr. Wittert af, zoodat het bestuur weer spoedig gecompleteerd kon worden uit gelijkgezinden. Toch stond van 1726 tot 1754 een Jansenistisch pastoor in de kerk van het weeshuis, die daar onder krachtige protesten van alle inwonenden en onder groot tumult van het volk met behulp van den sterken arm ingeleid was, en gedurende de jaren zijner bediening maar zeer weinig communicanten had, waaronder geen weesmeisjes, die, gesteund door bestuur en suppoosten, andere kerken bezochten. Na zijn vertrek naar de Barndesteeg werd hij opgevolgd door een rechtzinnig pastoor, zoodat de meisjes weer haar eigen kerk konden bezoeken. Een

poging der Jansenisten, om met behulp der stadsregering de helft van het aantal regentenzetels te verkrijgen, liep op niets uit. ☞ Dan behoeven wij slechts te herinneren aan den Franschen tijd met zijn tierceering der renten van staatsobligaties, waardoor zoovele gestichten gebestuur niet lang te voren juist eenige huizen had verkocht, om de opbrengst in papieren te beleggen. Dit is de donkerste tijd, dien het gesticht heeft doorgemaakt: de schenkingen werden minder, de collecten brachten minder op, naai- en aantal weezen boven de 400 steeg. Doch ook deze moeilikheden zijn overwonnen, toen rustiger tijden aanbraken, en den hernieuwden bloei in de negentiger jaren kan de

Foto C. Steenbergh.

HET R. K. MAAGDENHUIS TE AMSTERDAM.
SCHOORSTEENMANTEL IN DE REGENTENKAMER MET
MARMEREN PLAAT, BETREFFENDE DE EERSTE
STEENLEGGING, EN DE WAPENS DER VIER REGENTEN,
TOEN IN FUNCTIE.

dochterstichting getuigen: een inrichting voor ongeneeslijke zieken aan de Mauritskade.

J. Z. KANNEGIETER.

DE ALWETENDE OOIEVAAR.

ELK jaar kan men in kranten en tijdschriften zich te goed doen aan berichten over strenge winters, die in aantocht zijn en aangekondigd worden door profeterende dieren. Zoo lazen we nu weer van bijen, die hun korf van binnen besmeerden met 'n slijmerige stof, van vroeg vertrekkende ooievaars en andere trekvogels, van

Ze hadden dus al den tijd om weg te komen. Prof. V. merkt op, dat alles vroeg is in dezen zomer, dat de trekvogels in 't voorjaar naar het noorden gaan om daar te broeden, wijl de dagen hier langer zijn dan in het zuiden en dat ze vertrekken, als hun werk hier is afgedaan, d.i. als de jongen sterk genoeg zijn om de reis naar zuidelijke streken te volbrengen.

A. H. SMITH.

KONINGEN IN BALLINGSCHAP.

door CHARLES G. D. ROBERTS.

(Vervolg)

TWEEMAAL moest de temmer hem toespreken voor hij er notitie van nam; doch toen nam hij oogenblikkelijk een air van onderdanigheid aan. De uitdrukking van een pas gespeenden jongen hond is niet onschuldiger en zachter dan die welke een beer kan aannemen als hij dit verlangt. — „Ah zoo, ouwe jonge! Dus jij bent van avond niet in je sas, hè? Nou, ik zal je in de gate' houé'''! mompelde hij in zichzelf. Hij liet zijn zware zweep eenmaal knallen, en de beer ging gehoorzaam op zijn bouten zitten, terwijl hij zijn groote klauwen gedwee liet afhangen. ☼ Tomaso keek hem strak aan. „En denk erom dat je 't niet vergeet, versta je. En geen onzin, hoor!” vermaande hij hem. Toen keerde hij naar de eerste kooi terug, waarin de puma huisde, en ging tot vlak voor de tralies. De groote kat kwam naar hem toe en schuurde zich langs hem heen, onderwijl luid spinnend. „Met jou is d'r niks, dat zie ik wel”, zei Tomaso, terwijl hij hem hartelijk achter de ooren krabde. „Andy moet wel watte' in z'n hoofd hebbe' als ie denkt dat ik op jôu zou moete' lette”. „Achter de gang, die geheel omgeven was met een ijzeren traliwerk, achter de verlichte wanden van tentdoek, hield het metaalgeklank der werklieden die de groote kooi waarin de voorstellingen gegeven werden, in elkaar zetten, op. Plotseling klonk de muziek van het orkest luid op. Ook dat zweeg. Het roezige gonzen der onzichtbare menschenmenigte om de arena heen verscherf tot een stilte vol verwachting. Het was de tijd verder te gaan. ☼ Aan de andere zijde van de gang, bij de gesloten deur die toegang gaf tot de vertooningskooi, verscheen Hansen. Tomaso opende de deur van den puma. Met een zachten bons van zijn groote pooten sprong Koning eruit, en liep zacht en snel de gang af, terwijl zijn meester volgde. Hansen schoof de breede deuren

open, en liet hierdoor een lichtvloed en een geritsel van opgewondenheid de gang binnen. En majestueus marcheerde Koning binnen, laag boven laag van gezichten vol verwachting kalm opnemend. Het was zijn gewone privilège zijn entrée alleen te doen, een volle minuut voor de rest van den troep; en hij scheen dit te waardeeren. Hij liep half de groote kooi rond, beklom toen zijn voetstuk, ging heel rechtop zitten en staarde welwillend naar het publiek. Een salvo van handgeklap klonk luid van de verschillende rangen — Koning's gewone cijns, die hij zóo vast had geleerd te verwachten dat het wegblijven ervan hem voor de verdere voorstelling zou ontmoedigd hebben. ☼ Signor Tomaso had zijn plaats ingenomen, met de zweep in de hand, juist binnen de kooi, met Hansen tegenover zich, om toe te zien dat bij het binnenkomen, elk der dieren regel-

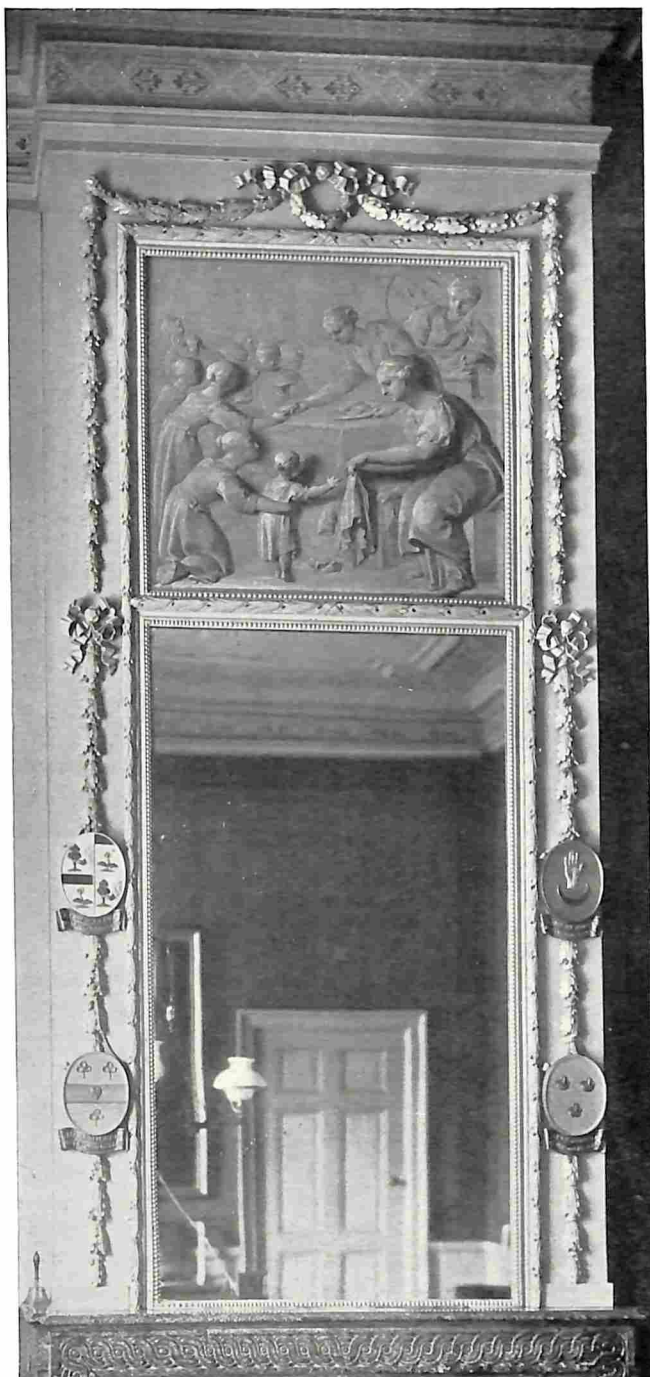

Foto C. Steenberg.

HET R. K. MAAGDENHUIS TE AMSTERDAM. SCHOORSTEENMANTEL IN DE REGENTESSEKAMER, MET MET DE WAPENS VAN VIER REGENTESSEN, WAARVAN EEN, MEVROUW BRENTANO, TIJDENS HET BOUWEN OVERLEED

☼ De ooievaars hadden dus vooruit geweten, dat er een storm zou komen, die den boom velde? Ik geloof eerder, dat de vogels aan de trilling van den boom gemerkt hebben, dat hij niet te vast meer stond en dat, indien er een storm kwam, er groote kans bestond, dat hun verblijf tegen den grond werd geworpen. Zoo is het feit gemakkelijk te verklaren, al blijft het merkwaardig genoeg. Maar om uit zulke voorvallen de dieren de gave der profetie toe te dichten lijkt mij absurd. ☼ Zoo denkt prof. Veldhuizen te Groningen, een theoloog met veel zin voor de natuur, er blijkbaar ook over. In de kranten werd n.l. een strenge winter voorspeld wegens het vroege vertrek der trekvogels. Maar waarom zouden die beesten zoo'n haast maken? Ze voelen half Augustus toch zeker de winterkou nog niet? 't Is nu half October en 't mooiste weer van de wereld.

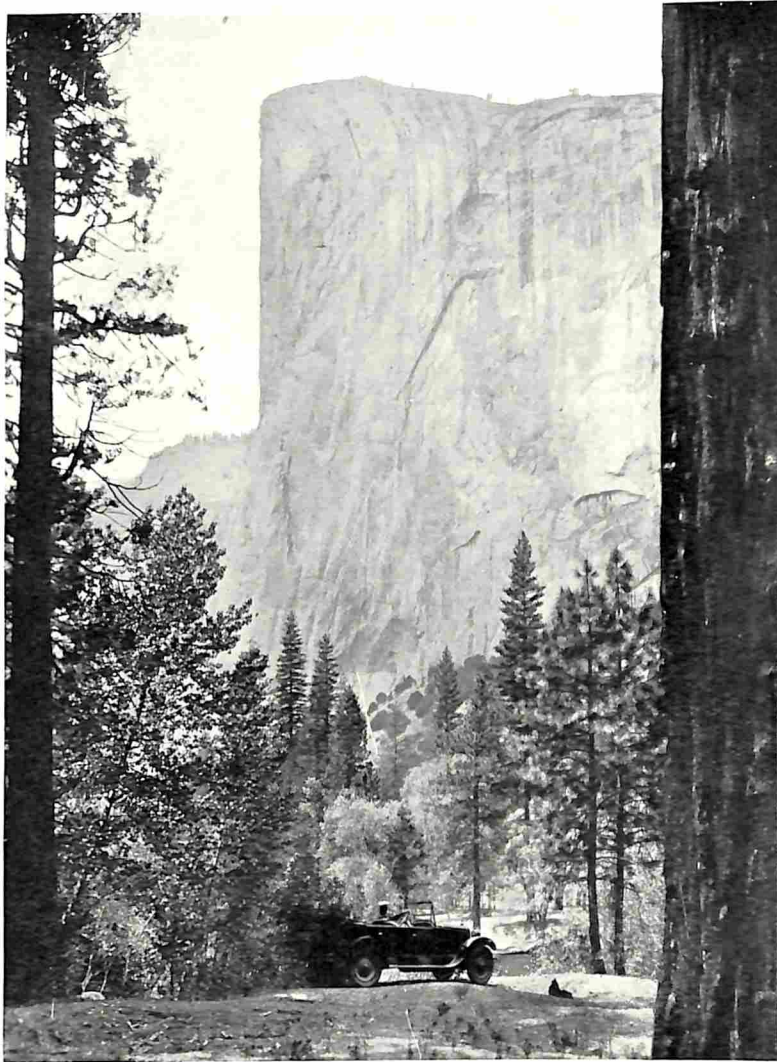
recht naar zijn eigen bank of voetstuk ging. De geringste vergissing hierbij leidde steeds tot moeilijkheden, daar ieder dier bijna kinderlijk naijverig op zijn rechten was. In de lange gang was een knecht bezig de eene kooi na de andere te openen; en het volgend oogenblik begonnen de dieren in processie te verschijnen, tusschen den in de puntjes gekleeden Signor en den in grove kleederen gestoken Zweed doortrekkend. Eerst kwam een statige witte Angora geit, die zijn gehoornen en gebaarden kop hoog droeg, en die bijzonder sierlijk voortstapte op fijne, zwarte hoeven. Vlak daarachter, en er uitzien als of hij klaar stond zich op zijn voorganger te werpen, zoo hij niet ingetoomd ware door vrees voor het oog van den Signor, kwam een gevleete, zwart-met-gele luipaard, met de ooren naar achteren en zwiependen staart. Hij zag er uit alsof hij zóó klaar stond voor kattenkwaad, terwijl hij weerbarstig zijn voetstuk beklom dat naast dat van de geit stond; doch hij was niet zoo onverstandig om ook maar een klauw te ontblooten. En wat de witte geit met zijn groote gouden

oogen die hij verwaand half-gesloten hield, betreft, hij negeerde zijn gevaarlijken buurman volkomen, terwijl zijn kaken nonchalant op een stukje bruine schoenveter kauwden, dat hij in de gang had opge-raapt. Vlak achter den luipaard kwam een er verveeld uitzien- de leeuw, die met lustelooze waardigheid recht naar zijn plaats marcheerde. Daarna nog een leeuw die in de deuropening bleef staan en met weezin knipoogde tegen het helle licht. Tomaso zei iets op scherpen toon, dat klonk als het striemen van zijn zweep, waarop de leeuw haastig verder draafde. Doch hij scheen vergeten te zijn welk voetstuk het zijne was, want hij sprong achtereenvolgens op de drie dichtstbijzijnde, sprong er, als om zijn vergissing weer goed te maken haastig weer af, bij het dreigende zweepgeklap. Eindelijk blijkbaar zenuwachtig geworden, bereikte hij een voetstuk waarop hij blijven mocht. En hierop bleef hij, van de eene zijde naar de andere knipperend, zitten, zich blijkbaar geducht schamend. De leeuw werd gevolgd door een vlug voortdravenden wolf, die grimmig de tanden had laten zien toen de leeuw een oogenblik bij vergissing zijn voetstuk in bezit nam. Dit dier toonde een warme

belangstelling voor het publiek, en zoodra het op zijn plaats zat, wendde het den kop om en keek met groene, half dichtgenepen oogen naar de dichtstbijzijnde toeschouwers, als trachtte het hen door zijn kijken te intimideeren. Na den wolf kwam er een prachtige Bengaalsche tijger, wiens zwart-met-gouden strepen glansden als waren ze geolied. Hij gleed onhoorbaar recht naar zijn plaats, besnuffelde deze verwaand en ging er toen vóór liggen. De zweep kletste driemaal, doch de tijger sloot enkel zijn oogen vast dicht. Er ontstond een eenigszins angstige stilte onder het publiek. Tomaso kwam haastig aanloopen, greep het dier bij het nekvel en schudde het ruw door elkaar, waarop de tijger half opstond, zijn grooten, rooden bek, alseen hol opendeed, en recht in 't gelaat van zijn meester brulde. Er ging een rilling door het publiek en men hoorde hier en daar een vrouw van angst een kreet slaken. De temmer wachtte even, om het volle effect der situatie te laten dóórwerken. En toen, terwijl hij zich plotseling bukte, tilde hij het achterlijf van den tijger op, deponeerde het stevig op het voetstuk, en liet hem in die weinig sierlijke houding. „Zoo”, zei hij luid, „je hoeft er niet op te rekenen dat ik je nog verder zal helpen!” Het publiek brulde

een oogenblik van 't lachen ten teken van waardeering. De tijger heesch zich verder op het voetstuk, veegde met zijn poot over zijn kop, net als een kat, en zette zich met zelfvoldane kalmte neer, in de aangename zekerheid dat hij het kunstje naar genoegen had verricht. Op dit oogenblik werd de aandacht van het publiek getrokken naar den ingang waar er iets scheen te haperen. Tomaso knapte luid met zijn zweep en schreeuwde opgewonden allerlei orders, maar er kwam niets tevoorschijn. Toen greep de groote Zweed opgewonden de gaffel van den temmer, welke altijd bij de hand was met 't oog op gebeurlijkheden, stak er snel meer-malen mee naar den ledigen deuringang, en sprong toen eensklaps achteruit. Het publiek sprong bijna van de banken op van opgewondenheid. Wat kon dat voor een monster zijn dat zóóveel last veroorzaakte? Het volgend oogenblik, terwijl Tomaso's zweep in dreigende kringen boven zijn hoofd cirkelde, marcheerde een dik, vaalkleurig puck-hondje langzaam de arena binnen, met zijn kop arrogant in de lucht. Salvo's

van gelach klonken overal in de arena en de verheugde toeschouwers zetten zich weer gichelend op hunne plaatsen. Het puckje keek zoekend om zich heen door de kooi, koos toen den grootsten leeuw uit als een waardig tegenstander, vloog naar diens voetstuk, onderwijl verwoed en uitdagend blaffend. De leeuw keek op hem neer, ontstemd door het lawaai en geeuwde. Klaarblijkelijk teleurgesteld, wendde het hondje zich af en zocht een anderen tegenstander. Hij zag den langen staart van King afhangen naast diens voetstuk. Terwijl hij zich op dien staart wierp, begon hij hem heen en weer te schudden zooals hij het met een rat zou hebben gedaan. Het volgend oogenblik zwiepte King krachtig met zijn staart en het puckje rolde halsoverkop over het podium. Na opgestaan te zijn en het zaagsel van zijn vel te hebben geschud, gromde de puck verwoed en kromde zijn staart tot een nog steviger krul. Met van woede opstaande nekhaaren, liep hij dreigend op de teenen terug naar het voetstuk van den puma, vastbesloten dezen smaad uit te wischen. Ditmaal werd zijn uitdaging aangenomen. Tomaso's zweep klapte luid, doch het publiek was te vol aandacht

DE „EL CAPITAN”-ROTS IN HET YOSEMITE NATIONAL PARK.

om het te hooren. De groote puma liet zich van zijn voetstuk glijden, liep vlug een paar pas naar voren en hurkte neer. Met luid gebrom kwam de puck aanstormen. Op hetzelfde oogenblik sprong de puma toe, beschreef een prachtige bocht door de lucht, en kwam tien voet achter den staart van zijn tegenstander neer. Daar draaide hij zich bliksemsnel om en hurkte weder neer. Doch de puck, woedend dat zijn wraak hem ontgaan was, had zich óók omgewend, en viel in dezelfde halve seconde ook weder aan. Het volgende oogenblik had hij den puma bij de keel. Met een vreeslijken kreet viel het groote dier op zijn zij en stak stijf de pooten uit. De puck liet nu los, nam hem critisch op om er zich van te vergewissen dat hij heelemaal dood was, en liep toen luid en triomfantelijk blaffend heen, om de plaats van zijn slachtoffer in bezit te nemen. Toen klapte de zweep weder, waarop de puma opstond, naar zijn voetstuk draafde, dit beklom en den puck beschermend tusschen zijn groote voorpooten wegborg.

(Wordt vervolgd).